

פרשת בראשית התש"פ

adk1010@gmail.com

הרב ארי דוד קאהן

1. בראשית פרק א

(ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר : (ד) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר כִּי טוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ : (ה) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד : פ (יז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מֵאֲרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיָּם וּבֵין הַלְּיָלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם : (טו) וְהָיוּ לְמַאֲרֹת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן : (טז) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמַּאֲרֹת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמַּאֲוֵר הַגָּדֹל לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמַּאֲוֵר הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים : (יז) וַיִּתֵּן אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר עַל־הָאָרֶץ : (יח) וְלִמְשַׁל בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וְלְהַבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב : ... (כא) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּיִמִּים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הַרְמִשָּׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַיָּם לְמִינֵיהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְהָעוֹף יָרֵב בְּאָרֶץ : ... (כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵינוּ וְיִרְדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְבִהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ : (כז) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם : (כח) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ וּמְלֵאוּ אֶת־הַשָּׁמַיִם וּבְרָכוּ אֶת־הָאָרֶץ וּכְבֹּשׁוּ וּרְדוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ אֲשֶׁר־בּוֹ פְרִיעֵץ זֶרַע זֶרַע לָכֶם יְהִי לְאֹכְלָהּ : (ל) וְלָכֶלְחֵית הָאָרֶץ וּלְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל־רֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת־כָּל־יֶרֶק עֵשֶׂב לְאֹכְלָהּ וַיְהִי כֵן : (לא) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד ...

2. בראשית פרק ב

(א) וַיִּכְלֹו הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם : (ב) וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבַּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה : (ג) וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת : פ (ד) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם בַּיּוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וּשְׁמַיִם : (ה) וְכָל־שֵׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יְהִי בָאָרֶץ וְכָל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר ה' אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵינוֹ לַעֲבֹד אֶת־הָאֲדָמָה : (ו) וְאָדָם יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי־הָאֲדָמָה : (ז) וַיִּיצַר ה' אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עֹפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשִׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה : (ח) וַיִּטֵּעַ ה' אֱלֹהִים גֶּרֶעֶד וּמִקְדָּשׁ וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאֲדָם אֲשֶׁר יָצָר : (ט) וַיִּצְמַח ה' אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה פְּלִיעֵץ נְחֹמֵד לְמֵרְאָה וְטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע : (י) וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבַּעַת רְאשִׁים : (יא) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסִּבְבַּת אֶת־כָּל־הָאָרֶץ הַחוּלְיָהּ אֲשֶׁר־שָׁם הַזָּהָב : (יב) וְהַבַּיְתָה הָאָרֶץ הַהִוא טוֹב שָׁם הַבְּדֵלַח וְאִבּוֹן הַשֶּׁהֶם : (יג) וְשֵׁם־הַנְּהָר הַשְּׁנַי גִּיחוֹן הוּא הַסּוּבֵב אֶת־כָּל־הָאָרֶץ כּוּשׁ : (יד) וְשֵׁם הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדְקֵל הוּא הַהַלְדָּה קְדַמַת אֲשׁוּר וְהַנְּהָר הַרְבִּיעִי הוּא פְּרַת : (טו) וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיִּנְחֵהוּ בְּגֶרֶעֶד לְעַבְדָּה וּלְשִׁמְרָה : (טז) וַיִּצַּח ה' אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל־עֵץ־הַגֶּן אֲכַל תֹּאכַל : (יז) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בַיּוֹם אֲכַלְתָּ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת : (יח) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לֹא־טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֶעֱשֶׂה־לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ : (יט) וַיִּיצַר ה' אֱלֹהִים מִן־הָאֲדָמָה כְּלִי־חַיִּית הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּבְרָא אֱלֹהִים לְרְאוֹת מֵהַיִּקְרָא לּוֹ וְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָא לּוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ : (כ) וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־בְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא־מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ : (כא) וַיִּפֹּל ה' אֱלֹהִים תְּרַדְמָה עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעוֹתָיו וַיִּסְגֶּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָהּ : (כב) וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת־הַצִּלְעַת אֲשֶׁר־לָקַח מִן־הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְרָא אֱלֹהִים : (כג) וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעַם עָצָם מֵעַצְמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחָהּ זֹאת : ...

3. בראשית פרק ג

(א) וְהַנְּחַשׁ הָיָה עָרוֹם מְכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵף כִּי־אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל־עֵץ הַגֶּן : (ב) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־הַנְּחַשׁ מִפְּרִי עֵץ־הַגֶּן נֹאכַל : (ג) וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַגֶּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פְּרִתְמַתּוֹן : (ד) וַיֹּאמֶר הַנְּחַשׁ אֶל־הָאִשָּׁה לֹא־מוֹת תָּמוּת תִּתֵּן : (ה) כִּי יֵדַע אֱלֹהִים כִּי בַיּוֹם אֲכַלְתֶּם מִמֶּנּוּ וּנְפָקְחוּ עֵינֵיכֶם וְהִייתֶם כַּאֲלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וְרַע : (ו) וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֹאווֹה־הִוא לְעֵינֵיהֶם וַיִּנְחַמְדּוּ

העץ להשפיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל: (ז) ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת: (ח) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלהים בתוך עץ הגן: (ט) ויקרא ה' אלהים אלה האדם ויאמר לו איפה: (י) ויאמר את קלף שמעתי בגן ואיך פיערם אנכי ואחבא: (יא) ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המורה עץ אשר צויתיד לבלתי אכל ממנו אכלת: (כב) ויאמר ה' אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פריש לח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם: (כג) וישלחהו ה' אלהים מגרעו לעבד את האדמה אשר לקח משם: (כד) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגרעו את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים:

4. בראשית רבה, פרשה כ"א:ה'

דרש רבי פפוס הן האדם היה כאחד ממנו, כאחד ממלאכי השרת, אמר ליה רבי עקיבא דידך פפוס, אמר לו מה אתה מקים הן האדם היה כאחד ממנו, אמר לו שנתן לו המקום לפניו שני דרכים, דרך החיים ודרך המוות, וברר לו דרך אחרת. רבי יהודה בר סימון אמר כיחידו של עולם, שנאמר (דברים ו, ד): שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. רבנן אמרי בגבריאל, שנאמר (דניאל י, ה): והנה איש אחד לבוש בדים, כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה. ריש לקיש אמר כיונה, מה זה בורח משליחותו של מקום, שנאמר (יונה א, ג): ויקם יונה לברח תרשישה מלפני ה', אף זה בורח מלקיים צווי המקום. מה זה לא לן בכבודו, אף זה לא לן כבודו עמו. רבי ברכיה בשם רבי חנינא אמר כאלהיה, מה זה לא טעם טעם מות, אף זה לא היה ראוי לטעם טעם מות, היא דעתיה דרבי ברכיה בשם רבי חנין, דאמר כל זמן שהיה אדם היה כאחד, וכיון שנטלה ממנו צלעתו, לדעת טוב ורע.

5. אבן עזרא בראשית פרק ג פסוק כב

הן האדם - דברי השם למלאכים. ... כדברי הנחש והייתם כאלהים (ברא' ג ה). יש לעולם זמן קצוץ. ועבדו לעולם (שמו' כא, ו), וישב שם עד עולם (ש"א א, כב):

ר' סעדיה גאון פירוש בראשית ג' כ"ב:כ"ב

וראינו שכל דברי הנחש לא נתקיימו חוץ מהדבר הראשון שלא הוציאו מלבו, דהיינו: ונפקחו עיניכם, כי כבר קידם אותו אלוהים בזה כשאמר: "ומעץ הדעת טוב ורע". אבל שני הדברים האחרים: "לא מות תמותו", "והייתם כאלוהים", שהנחש הוציא אותם מלבו, ההיפך מהם הגיע לאדם: נתחייב מיתה, ונימנע מעץ החיים. ולא די שלא התרומם למדרגה גבוהה אלא שהורד למדרגת הבהמות, וכמו שאמר הכתוב, במי שנמנע ממנו הכבוד: אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו.

6. רד"ק על בראשית פרק ב פסוק ט

ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע בתוך כתר גומו במציעות גינתא, והדבר יהיה נשמר יותר באמצע המקום מפני שהדברים שהם סביביו יהיו כחומה לו, והדבר החביב והנאהב לאדם ישימנו בתוך הדברים האחרים כדי שיהיו לו חומה ומשמרת. ופירוש עץ החיים שהצמיח גם עץ החיים בתוך הגן, והוא עץ שהיה בטבעו לחזק טבע האדם האוכל ממנו ויחיה זמן רב מאוד, ולפי המשל שהוא הנסתר שכל האוכל ממנו יחיה עדי עד.

7. רד"ק על בראשית פרק ב פסוק יז

ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, אמר ממנו, אחר שאמר ומעץ לתוספת ביאור ולחזק האזהרה, או פירוש ממנו ממה שיוצא ממנו והוא הפרי. והנה לא מנעהו מעץ החיים שהיה גם כן בתוך הגן אבל צוהו לאכלו כי הוא בכלל מכל עץ הגן אכל תאכל, ועוד יתבאר זה בנסתר. מות תמות, תהיה נגזרת עליך מיתה יותר קרוב ממה שהיה ראוי לך, ודרשו רז"ל (ב"ר יט, ה) כי פירש ביום יומו של הקב"ה והוא אלף שנים ואדם חי אלף שנים פחות שבעים והניח לזרעו לדורות הבאים אחריו שנאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה (תהלים צ, י). ויש לפרש כי המיתה היא הקללה שקללוהו כי הרע הוא המות, והטוב הוא החיים. וידעת הטוב והרע פירשו המפרשים ידעת המשגל, כי פרי העץ ההוא הוליד באדם תאות המשגל, וטוב הוא המותר ורע הוא האסור, ואדם הראשון מלא דעת היה להבחין בין טוב לרע אלא שלא היתה בו תאות המשגל, והראיה כי אחר שאכלו אמר ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם. וטעם והייתם כאלוהים (להלן ג, ה) שפירשו המלאכים, והמלאכים אין להם ידיעה זאת, אמת כי אין להם ידיעה זו לעצמם אבל יש להם ידיעה כי בבני אדם ובשאר החיים היא ידיעה זו בטבע להוליד כמותם, או נאמר כי הנחש לא היה מבין ידיעת טוב ורע מה היא, אלא ששמע

זה הלשון מהאשה, ואע"פ שלא נזכר בפסוק שהיא אמרה לו דעת טוב ורע אלא מפני העץ אשר בתוך הגן, אי אפשר שלא קדמום דברים אחרים שהיתה אומרת האשה לנחש והנחש לאשה. כי איך ידע הנחש שאסר להם האל דבר אלא ששמע מהאשה, ועוד שאמר אף כי אמר אלהים ואין מלת אף תחלת דברים:

8. רד"ק בראשית פרק ג פסוק כב

ויאמר ה' אלהים וגו' כאחד ממנו - שיתף עצמו יתברך עם המלאכים כמו שאמר בצלמינו כדמותינו. לדעת טוב ורע, כבר פירשנו ידיעת טוב ורע **כמלאכים** בפסוק ומעץ הדעת. ובב"ר (כ"א) דרש ר' פפוס כאחד ממנו... לדעת טוב ורע - כי האל נתן לו הבחירה:

ועתה פן ישלח ידו - והנה מתחילה לא מנעהו מעץ החיים, אבל צוהו לאכול ממנו, כמו שפרשנו, כי הוא בכלל כל עצי הגן, וכל זמן שיאכל מעץ החיים יאריך חיותו עד שיחיה שנים ארוכות יותר ממה שחיה, אבל בעברו על מצות האל ואכל מהעץ אשר מנעהו ממנו היה עונשו המיתה טרם זמן הנגזר לו מתחלה, לפיכך לא רצה שישאר בגן פן ישלח ידו ולקח ויאכל גם מעץ החיים כמו שאכל מעץ הדעת ויחיה זמן רב, כי כן טבע פרי העץ ההוא לחזק טבע האדם ולהאריך חייו, וכיון שעבר על המצוה יקבל ענשו לקצור ימיו וראוי לגרשו מן הגן בעבור זה כדי שלא יאכל מעץ החיים, ופירש גם מעץ כמו שאכל מעץ הדעת, כי אם אִנְּחָנו בגן ואצוה עליו שלא יאכל מעץ החיים יעבור על מצותי כמו שעבר באכילת עץ הדעת, ופירש לעולם, זמן ארוך, כמו ועבדו לעולם (שמות כ"א ו') ובנסתר יתפרש עוד:

9. ר' יוסף בכור שור בראשית ג' כ"ב: כ"ב

הן האדם היה כאחד ממנו - דרך ענותנותו של הקב"ה ששיתף עם משרתיו, וכן דרך כל לובשי ענוה, שקוראים משרתיים ותלמידיהם חברים. ואם בא גוי לקנותר כנגד ג' חלקים, הנה גם יש כאן להקשות להם הקשיות שכתבתי (ר"י בכור שור בראשית א': כ"ו) גבי ויאמר {אלהים} נעשה אדם, דכיון שהם: אחד ושוין, לא היה לאחד לצאת על חבירו ולעשות עצמו גדול, אלא היה לו לומר: ויאמרו.

גם מעץ החיים - עץ הרפואה, כמו: והיה כל הנשדך וראה אותו וחי (במדבר כ"א: ח'), שהוא ונתרפא, ... כי אותו עץ, כל מי שהוא חולה אם יאכל ממנו יתרפא, ואם תש כחו יתחזק, ואם זקן ישוב לימי עלומיו. ולפיכך אם יהיה אדם בגן עדן, כשיזקין ויתיש כחו, יאכל ממנו ויתחזק, ויחזור לימי עלומיו, וכשיחזור ויזקין, יחזור ויאכל, וכן לעולם. אבל לבריא וחזק אינו מועיל כלום, ולא כמו שסבורים בני אדם שמי שיאכל ממנו יחיה לעולם. אין זאת, דאם כן היה אדם אוכל לאחר שאכל מעץ הדעת או קודם, אבל לא היה מועיל כלום.

10. רלב"ג ביאור המילות בראשית ג' כ"ב

ולקח גם מעץ החיים - רוצה לומר שיקח ההשגה הזאת בזולת הדרך אשר יגיעו בה אליה. ואכל וחי לעלם - רוצה לומר שאם אכל ממנו - וזה יהיה בשיקח ההשגה על הסדר הראוי - יגיע לו ממנה החיים הנצחיים. והנה יהיה ביאור הענין כן: האם האדם הושם בזה האופן מהבריאה - אשר אפשר בה שישגי המושכלות באופן מתיחס להשגת העליונים - לתכלית שישתמש בה בהשגת הטוב והרע? ועתה כיון שפְּרָה והחטיא כוונתנו, שמא יהרוס ליכנס במושכלות בזולת ההצעות הראויות, אשר אם יקח ההשגה ההיא על הסדר הראוי יגיע לו ממנה החיים הנצחיים. ולזה שלחו מגן עדן.

11. טור הפירוש הארוך בראשית ג' כ"ב: כ"ב

ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים - וקודם לכן לא היה חושש שיקח ממנו כי כל זמן שלא יאכל מעץ הדעת לא היה עושה אלא מה שנצטוה וגם שלא היה צריך לו:

12. רי"ד בראשית ג' כ"ב

ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים - ותימה וכי עד עתה לא אכל מעץ החיים והלא **הרשה** אותו מכל עץ הגן אכול תאכל. יש לומר עץ החיים היא רפואה לעץ הדעת והרפואה מועלת לחולה לרפואה לא להגן עליו כי לא יחלה משל למי ששתה סם המו' השקהו צרי וירפא אבל השקהו תחילה צרי ואחר כך השקהו סם המות ימות.

13. רמב"ן בראשית ג' כ"ב: כ"ב

ועתה פן ישלח ידו - רצה הקב"ה שתתקיים גזירתו במיתת האדם, ואם יאכל מעץ החיים שנברא לתת לאוכליו חיי עולם תבטל הגזרה, או שלא ימות כלל, או שלא יבא יומו בעת הנגזר עליו ועל תולדותיו. והנה עתה שהיתה לו בחירה שמר העץ הזה ממנו, כי מתחילה לא היה עושה אלא מה שיצווה ולא אכל ממנו כי לא היה צריך.

14. ספורנו בראשית ג' כ"ב: כ"ב

כאחד ממנו לדעת טוב ורע – הוא יודע טוב ורע עם היותו בצלמנו, ואם יהיה נצחי בזה הענין, הנה ירדוף כל הימים אחר הערב, וישליך אחרי גוו כל השגה שכלית וכל מעשה טוב, ולא ישיג האישור הרוחני המכוון מאת האל יתברך בצלמו ודמותו.

15. רש"ר הירש בראשית ג' כ"ב: כ"ב

שתי דרכים, שתי אפשרויות, ניתנו בפני האדם: א. להבחין בין טוב לרע על פי רצון ה', ובכך לבחור בדרך החיים. ב. להחליט בעצמו מהו הטוב ומהו הרע, ובכך יבחר בדרך המוות. והאדם בחר בדרך המוות; לדעת בעצמו מהו טוב ומהו רע.

בחירה זו הכריעה גם את גורלו כלפי חוץ. מתחילתו נברא האדם מחוץ לגן עדן, והושם בתוכו רק לצורך הנסיון, כדי לתת לפניו את שתי הדרכים. אולם אין באפשרות האדם לחזור ולזכות בגן עדן – בתוך גבולות הגן. רק בדרך העיצבון והיותור [עיין פירוש לעיל פסוק טז] יוכל האדם לשוב למעלתו הראשונה. משום כך, נתארה האדמה בעבורו והטבע נעשה לו כאויב, חיייו יהיו חיי מאבק ויגיעה, והמוות יגאל אותו מחיי עמלו. חיי נצח בתנאים כאלה הם מריבה ומאבק נצחיים; ולפיכך, הרחיק ה' בחסדו את האדם מקרבת עץ החיים. גם איסור מפורש לא היה נותן לו כל הגנה, שכן "פן ישלח ידו" – האדם עלול לפרוץ את גדר האיסור. "שלח יד" מציין בדרך כלל לקיחה שלא כדין.

16. אדרת אליהו בראשית פרק א

(א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ... ושלשה תנאי הנמצאות נקבו בשמות. בריאה. יצירה. עשיה. מלת בריאה הונח להורות על חידוש העצם. אשר אין בכח הנבראים אפילו כולם חכמים ונבונים לחדשו. כמו הדומם או הצומח וכל מיני מתכות. יצירה נופל על צורת הדבר בכמות. והוא המקרה הדבוק. עשיה יתכן על תיקון עשיתו. והוא שאינו דבוק. ואצל בריאת האדם נאמר שלש אלה. ויברא אלהים את האדם בצלמו. ויצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה. ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו. בריאה לעומת נשמתו צלם אלהים. יצירה על ציור ותואר אבריו. ועשיה על אופן תיקונו הנטפל אליו בשמירת בריאותו. כמו ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם... וזה לשון הזהב של מורי אבא הגאון זצלה"ה. ברא הוא עצם הדבר ואפילו יש מיש כמו כל ברכת הנהנין בורא פרי האדמה בורא פרי העץ והרבה כיוצא. יצירה הוא ציור הדבר ההוא כמו האברים באדם וכמותו ואיכותו בגדלו ומדתו. ועשיה היא תיקון הדבר בשלימותו ואף בדברים שחוץ לגופו כמו ויעש כו' כתנות כו' עשה לי את החיל כו' עשה את כל הכבוד וכיוצא. עכ"ל הנבחר: ... וז"ל בלקוטין ח"ג דף קכ"ג א'. אלקים. כ"כ בכל מעשה בראשית כי כל מעשה יש בו ב' דברים. עצמותו וחיותו. עצמותו נעשה בשם אלקים וחיותו הוא בשם הוי"ה ב"ה שמחיה את כולם ואין השם שוכן אלא באחד אחר שנכללו כל הבריות. וז"ש הזכיר שם מלא על עולם מלא ר"ל מלא כנ"ל. ובתולדות שהעולם מלא ועדיין עשה פעולות חדשות עד והאדם ידע נאמר ה' אלהים עכ"ל

הזהב.

17. ר' דוד צבי הופמן בראשית ג' כ"ב

כדי שהאדם העשוי לחטוא, לא ינצח בקרבו את הנטיה השלילית ויעשה על ידי כך את החטא לבלתי ניתן לביטול, היה צריך למנוע ממנו לאכול מעץ החיים. המות הוא עתה בשביל האדם מעין סס־מרפא, שכן גואל הוא אותו מן החטא ומביאו לחיי הנצח. ומאידך גיסא היה גם צריך לקיים את אזהרתו ית' אשר הודיעה מראש, על המות כתוצאה מאכילה מעץ הדעת.

אחד מבעלי הדרוש (רבינו עזריה פיגו, מחבר הספר "בינה לעתים") אומר: לכתחילה היה צריך האדם להשיג את הכרת הטוב והרע לא בעזרת דבר חיצוני, על ידי אכילת פרי כלשהו, אבל היה עליו להגיע לדרגה זו בזכות עצמו. מכיון שהגיע אליה שלא בזכותו, בדומה למלאך, הרי שלפחות לדרגה האחרת, לחיי הנצח, עליו להגיע בזכותו שלו, שלא כדרך המלאכים. שלהם חיי הנצח מובטחים מעצם טבעם.

כאחד ממנו – לפי פשוטו יש להבין, שהקב"ה מדבר כאן על עצמו ועל מלאכיו. על ידי האכילה מעץ הדעת רכש האדם לעצמו אחת מתכונות היצורים הרוחניים העילאים, אף כי לא נאמר בזה, שעל ידי כך נהיה דומה לגמרי למלאך או אפילו לקב"ה עצמו. הוא חטף רק ניצוץ אחד של ההכרה האלהית, ואכן רק נאמר "כאחד ממנו לדעת טוב ורע", כלומר רק לענין זה נהיה דומה לנו. אולם מאז ומתמיד היו עוררים לפירוש זה. "דרש ר' פפוס, הן האדם היה כאחד ממנו, כאחד ממלאכי השרת. אמר לו רבי עקיבא, דייך פפוס" (בראשית רבה, פרשה כ"א: ה').